

SAHİPSİZ HAYVANLAR İÇİN ÇÖZÜM ARAMA - AHDOST ÇALIŞTAYI TOPLANTI TUTANAĞI

4 EKİM 2024
ANKARA

1. ÇALIŞTAY GÜNDEMİ

Sahipsiz Hayvanlar için Çözüm Arama-AHDOST Çalıştayı, Ankara Kent Konseyinin girişimiyle sivil toplum örgütleri ile belediyelere yapılan çağrı doğrultusunda, Ankara genelinde yaşanan sahipsiz hayvanlar sorununu çözmek için öneriler geliştirmek amacıyla 4 Ekim 2024 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştay kapsamında mevcut durumun ortaya konulması; fayda-maliyet analizi yapılarak uygulanabilir, katılımcı ve sürdürülebilir çözümler geliştirilmesi, insan sağlığına duyarlı ve hayvan haklarına özenli bir Ankara hedefi doğrultusunda örnek bir proje başlatılması hedeflenmiştir.

Çalıştay, Ankara Kent Konseyi Hayvan Hakları ve Sokak Hayvanları Çalışma Grubu toplantısı ile arka arkaya düzenlenerek katılımın artırılması ve tüm paydaşların sesinin duyulması amaçlanmıştır. Çalıştay sonuçlarının, siyasi parti yönetimleri, yerel yönetimler, kamu kurumları ve STK'larla paylaşılması ve sonrasında konuya ilişkin görüş ve önerilerin alınması planlanmaktadır.

2. ÇALIŞTAYIN KAPSAMI

Çalıştay açılışında ilk olarak, Ankara Büyükşehir Belediyesi Veteriner İşleri Şube Müdürlüğü, Ankara Veteriner Hekimler Odası, Ankara Kent Konseyi Sokak Hayvanları Çalışma Grubu ve Yarın Vakfı temsilcilerinin sunumları paylaşılmıştır.

Çalıştayın açılış sunumlarının ardından 5 ayrı başlıkta çözüm arama masaları oluşturulmuştur. Barınma, kısırlaştırma, sahiplendirme, yakalama ve beslenme başlıklarına göre ayrılan çözüm arama masalarının ilk oturumlarında öncelikle mevcut durum tartışılmış, sonrasında ise kalıcı ve sürdürülebilir çözüm önerileri sorgulanmıştır. Yine aynı gruplardan oluşan ikinci oturumlarda ise geliştirilen önerilerin uygulanabilmesi için gereken yönetim ve organizasyon ihtiyacı konu edilmiştir.

3. ÇÖZÜM ARAMA MASALARI

3.1. Barınma Masası

Barınma Masasında ilk oturumda çalıştay moderatörlerinin yönelttiği tartışma sorularına aşağıda yer verilmektedir:

- 2028 yılı sonuna kadar nerelerde kaç hayvan kapasiteli barınak kurulması gerektiğini düşünüyorsunuz?
- Barınakların kuruluş ve operasyonel sorunları (personel, arazi tahsislerinin yapılması, ekipman vb.) için nasıl bir iş birliği gerekecektir?
- Büyükşehir belediyesinin barınmaya yönelik destekleri neler olabilir?
- Sivil toplum nasıl destek verebilir, katkı sağlayabilir?
- Barınakların hayvan hakları açısından denetlenmesi ve iyileştirme alanlarının belirlenmesi nasıl yapılmalıdır?
- Barınakların işletme maliyetleri nasıl düşürülebilir?

Barınma Masasında barınak kapasitesine ilişkin dile getirilen konular ve görüşler aşağıda özet olarak yer almaktadır:

- Sokaklardaki bütün hayvanların bakımevlerinde toplanmasının doğru ve verimli bir uygulama olmadığı; tersine kültürel, duygusal, maddi ve manevi açılardan sakıncalı olduğu dile getirilmiştir.
- Toplamda en az 50 bin kapasiteli, barınak/bakımevi/doğal yaşam alanının kurulması ve bu alanlarda hasta, yaşlı, yavru, bakıma muhtaç, alfa erkek ve saldırgan mizaçlı sokak hayvanlarına öncelik verilmesi gerektiği belirtilmiştir.
- Diğer yandan, yaşam alanlarının çok büyük kapasiteli olması durumunda risklerin arttığı, hayvanların ölümüyle sonuçlandığı görüşü de paylaşılmıştır. Bu görüşe göre bakımevi kapasitesi için ideal büyüklük 5-6 bin arasındır ve zorunlu durumlarda kapasitenin 10 bini geçmemesi gerekir.
- Şehir merkezlerinde ve merkez ilçelerde daha küçük kapasiteli bakımevlerinin kurulması ihtiyacı belirtilmiştir. Bu bakımevlerinde barınma hizmetinin yanı sıra sahiplendirme, eğitim, toplum katılımı gibi faaliyetler de yürütülebilecektir.
- Bakımevlerinin aynı zamanda çeper belediyelerin rahat erişebileceği kısırlaştırma merkezleri olarak da hizmet vermesi gereği vurgulanmıştır. Buna göre, çeper ilçelerde hayvan popülasyonu düşüktür, ancak her geçen gün artmaktadır. Kısırlaştırma yapılabilen yerler çeper ilçelerin bakımevlerine oldukça uzak kalmaktadır ve çeper ilçelerin kısırlaştırmak için hayvanları mevcut kısırlaştırma merkezlerine getirmesi zor ve maliyetlidir. Barınma masasında, çeper ilçelerdeki bu duruma ilişkin Karataş bakımevinin iyi bir çözüm olabileceği ve çeper ilçelerin kırsal bölgelerinde bulunan geniş alanlarda doğal yaşam alanları oluşturulabileceği yönünde öneriler sunulmuştur.
- Sivil toplumun katılımına ilişkin olarak ise muhtarlar aracılığıyla küçük bakımevleri oluşturulabileceği veya küçük kulübelerin de olduğu beslenme noktaları yapılabileceği katkıları paylaşılmıştır.

Barınakların personel, arazi tahsisi, ekipman ihtiyacı gibi kuruluş maliyetleri ve operasyonel sorunları için gereken iş birliğine yönelik olarak Barınma Masasında dile getirilen konular ve görüşler aşağıda özet olarak yer almaktadır:

- Barınakların kuruluş maliyetleri ve işletme zorlukları dikkate alındığında tek merkezden yönetim ve koordinasyonun önemine dikkat çekilmiştir. Buna göre, kent genelindeki tüm bakımevlerinin ortak bir kapasite olarak düşünülmesi ve tüm bakımevleri ile personel ve araç yönetiminin tek merkezden sürdürülmesi gerekecektir.
- Büyükşehir belediyesinin yürütücü, ilçe belediyelerin ise destekleyici konumunda olduğu bir iş birliği modelinin önemli avantajlar barındırdığına dikkat çekilmiştir.
- Şehir merkezlerinde yer bulma zorluğu nedeniyle ilçe belediyelerinin yer tahsisi konusunda katkı sağlamasının önemi dile getirilmiştir. Ayrıca, ilçelerin personel ve araç tahsisi yapması da gerekecektir. Bu organizasyon için yasal mevzuatı dikkate almak gerekmektedir. Birlikte, belediyeler arasındaki sıkıntıların ortadan kalkmasına destek olacak önemli bir çözüm olabileceği dile getirilmiştir.
- STK'ların bakımevlerinin yönetiminde söz haklarının olması için kurulacak yapının yönetiminde STK'ların da yer alması gereği vurgulanmıştır. Halihazırda STK'ların barınak kurabildiği, ancak bağışlarla ayakta kalmaya çalışmaları nedeniyle sürdürülebilirliğin zayıf olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, STK'ların da genel çözümün bir parçası olarak sisteme dahil edilmeleri ihtiyacı dillendirilmiştir.

Barınma masasında Büyükşehir belediyesinden beklenen barınma desteklerinin aşağıdaki alanlarda olabileceği ifade edilmiştir:

- Beslenme, kısırlaştırma, tedavi işlemlerini Büyükşehir belediyesinin üstlenmesi,
- Büyükşehir Belediyesine ait bakımevlerinin bakımevi olmayan ilçe belediyelerinin de kullanımına açılması,
- Koordineli bir şekilde kurulacak bakımevlerinde su, elektrik, yol, altyapı ve çöp toplama hizmetlerinin Büyükşehir belediyesi tarafından sağlanması,
- Sivil toplum kuruluşlarının bakımını üstlendiği sahipsiz hayvanlar için kulübe desteği verilmesi.

Barınma masasında sivil toplumdan beklenen barınma desteklerinin aşağıdaki alanlarda olabileceği ifade edilmiştir:

- Kısırlaştırma desteği sağlanması; bu doğrultuda sayısı oldukça yüksek olan gönüllü veteriner hekimlerin Veteriner Hekimler Odası tarafından koordine edilmesi,
- Bakımevleri ve ameliyathane kurulması,
- Şikâyet konusu olan hayvanların toplanması ve alınmasında güven esasına dayalı olarak destek sağlanması.

Barınma masasında barınakların denetimine ilişkin geliştirilen öneriler aşağıda özetlenmektedir:

- Resmi denetimlerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları ile birlikte yapılacak ortak denetimler, eksiklikler ve iyileştirme alanlarının belirlenmesinde önem taşımaktadır.
- Tüm barınaklarda 7/24 kayıt yapan kamera sistemlerinin zorunlu olarak kurulması ve kamera kayıtlarının online olarak izlenebilmesi mümkün olmalıdır.
- Denetlemenin nasıl yapılacağı ve nelerin denetleneceği gibi hususlar yazılı kurallara bağlanmalıdır.
- Barınaklardaki ihtiyaçların standartlarının oluşturulması gerekmektedir.
- Barınaklarda çalışan personelin mutlaka eğitimden geçmesi önerilmektedir. Örneğin, Veteriner Fakültesi tarafından Hayvan Davranışları Eğitimi sunulmasında fayda vardır.

Barınma masasında barınakların işletme maliyetlerinin düşürülmesine ilişkin geliştirilen öneriler aşağıda özetlenmektedir:

- Hayvanlara iyi bakılan, mutlu köpeklerin yaşadığı barınakların daha yüksek oranda ziyaret edildiği dikkate alındığında; barınakların koşulları iyileştirilerek insanların barınaklara gönüllü desteği artırılmalıdır,
- En yüksek gider kalemi olan mama maliyetlerini düşürücü çözümler geliştirilmelidir,
- En yüksek ikinci gider kalemi olan personel maliyetlerini azaltmak için etkili kampanyalar aracılığıyla gönüllü işgücü desteği sağlanmalı ve bu desteğin sürekli sunulması için tedbir alınmalıdır,
- Enerji maliyetinin düşürülmesi için uygun koşulları sağlayan yerlerde güneş panelleri seçeneği değerlendirilmelidir,
- İlaç sarf malzemelerinin maliyetinin düşürülmesi için yöntem araştırılmalıdır,
- Barınaklarda çalışan personeli destekleyici nitelikte temizlik, mama ve su hizmetleri için otomasyon çözümlerine bakılmalıdır,
- İlgili paydaşların mutabakatı ve hukuki boyut dikkate alınarak apartmanlarda, okullarda ve fabrikalarda köpeklerin barındırılması seçeneği değerlendirilmelidir,
- İdeal barınak tasarımlarını uygulamak için Mimarlar Odası öncülüğünde barınak

tasarım yarışması açılmasında yarar görülmektedir.

Barınma Masasında ikinci oturumda çalıştay moderatörlerinin yönelttiği tartışma sorularına aşağıda yer verilmektedir:

- Bulduğunuz çözümlerin uygulanabilmesi için nasıl bir organizasyona ihtiyaç vardır, nasıl bir yapı oluşturulmalıdır?
- Bu yapının içinde/yönetiminde kimler veya hangi kurumlar olmalıdır?
- Oluşturulan yapıya ve uygulamaya aynı, nakdi veya insan gücü olarak ek kaynaklar nasıl oluşturulabilir?
- Kurduğunuz yapıya ne ad verirsiniz? İsmi belirlerken iletişim, medya ve toplum desteğinin sağlanması konularını mutlaka dikkate alınız.
- Kurguladığınız organizasyon için nasıl bir slogan kullanırsınız?

Barınma Masasında çözüm önerilerinin uygulanabilmesi için önerilen yapının aşağıdaki özellikleri taşıması gereği vurgulanmıştır:

- Belediyeler birliği modeli şeklinde merkezi bir yönetim organizasyonu kurulmalıdır,
- Hukuki mevzuat doğrultusunda ve ilgili yönetmeliğin imkân tanınması ile Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinden yetkililerin olacağı bir yapı oluşturulmalıdır,
- Valiliğe bağlı İl Hayvanları Koruma Kurulu yeni yönetmelikle birlikte tekrar ele alınmalı ve Valilikleri sürece dahil etmek için yöntemler geliştirilmelidir,
- Sivil Toplum Kuruluşları, Ankara Ticaret Odası, Belediyeler Birliği, Ankara Barosu, Veteriner Hekimler Odası gibi paydaşlar yapıya dahil edilmeli ve çıkarılacak yönetmelikte bu iş birliğine imkân tanınmalıdır,
- Üniversiteler de yapıya dahil edilmelidir,
- Kurulacak yapının başarılı olmasının önemli bir şartı, organizasyonun başındaki yöneticinin yetkinliğinin sağlanmasıdır,
- Kurulacak yapının siyasetin dışında tutulması gerekmektedir.

Barınma Masasında oluşturulacak yapıya kaynak yaratma önerileri aşağıdaki gibi ortaya konulmuştur:

- Bütçeyi aşan zorunlu harcamalarda bakanlık desteğinin alınabilmesi için harcamaların belgelenmesine özen gösterilmelidir,
- Sanatçılar ve influencerlarla birlikte kampanyalar yürütülerek maliyetlerin karşılanması için gönüllü destekleri ve bağışlar artırılmalıdır,
- Koruyucu aile, koruyucu kurum kavramları oluşturulmalıdır,
- Koruyucuların barınakları ziyareti, kendi sorumluluklarında hayvanları evlerine götürebilmeleri, gezdirebilmeleri ve hayvanlarla oynayabilmeleri mümkün olmalıdır,
- TEMA veya benzeri organizasyonların uyguladığına benzer şekilde kişi adına hediye sertifikası düzenlenmesi özendirilmelidir,
- Elde edilecek geliri bakımevlerine bağışlamak üzere sanatsal/sportif etkinlikler düzenlenmelidir.

Barınma masasında kurulacak yapının ismi de tartışılmıştır. Buna göre; Ankara Hayvan Dostları Birliği ve kısaltma olarak AHDOST ismi üzerinde durulmuştur. Kurulacak organizasyonun sloganı olarak ise “Dostlar İçin Birlikte”, “Öldürme, Yaşat!”, “Birlikte Yaşa, Birlikte Yaşat” seçenekleri gündeme getirilmiştir.

3.2. Kısırlaştırma Masası

Kısırlaştırma Masasında ilk oturumda çalıştay moderatörleri tarafından katılımcılara aşağıda yer verilen sorular yöneltilmiştir:

- Kısırlaştırma nasıl yapılmalıdır? Barınaktaki tüm köpekleri kısırlaştırmaya gerek var mıdır?
- Kısırlaştırma maliyetleri nasıl düşürülebilir?
- Nasıl bir kısırlaştırma süreci işletilmelidir?
- Kısırlaştırma konusunda sivil toplum örgütleri ve meslek odaları ile nasıl bir iş birliği oluşturulabilir?

Kısırlaştırma masasında en çok tartışılan konuların başında kısırlaştırılacak köpek kitlesi gelmiştir. Bazı katılımcılar, tüm hayvanların kısırlaştırılması görüşünü savunmuş ve aksi halde popülasyonun kontrol altına alınamayacağını iddia etmiştir. Bazı katılımcılar ise bütçe kısıtı nedeniyle dişilerin kısırlaştırılmasına öncelik verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Bu görüşe göre; dişilerin kısırlaştırılmaması durumunda hormonal stres ortaya çıkmakta ve dişilerin yaydığı koku erkek popülasyonu da etkileyerek agresyonu artırmaktadır. Bunun sonucunda ise yaşam alanını korumaya çalışan saldırgan erkek köpekler hem insanlar hem de diğer hayvanlar açısından tehlike yaratmaktadır. Dişilere öncelik verilmesi görüşünü desteklemek üzere ileri sürülen bir diğer neden ise, dişilerin çiftleşemediği sürece rahim iltihabı, tümör, kanser gibi hastalıkların artması ve ilave tedavi maliyetlerinin ortaya çıkmasıdır.

Kısırlaştırma masasında, kısırlaştırma maliyetlerinin düşürülmesi, sürecin daha iyi yönetilmesi ve kurulacak iş birliklerine yönelik gündeme getirilen öneriler aşağıdaki gibidir:

- Kısırlaştırma operasyonlarında sterilizasyon ve ilaç kısımlarında maliyetlerin düşürülmesi mümkün görülmediğinden operasyon öncesi ve sonrası maliyetleri düşürmeye odaklanmak gerekmektedir,
- Belirli alanlara kısırlaştırma merkezleri (KISAMER) kurularak yakalama, araç, yakıt, anestezi ilaç maliyetlerinden tasarruf edilmesi mümkündür,
- Post-operatif maliyetleri düşürmek için sahiplendirme sürecine özel önem verilmelidir,
- Veteriner Hekimler Odası koordinasyonunda kendi kliniklerinde veya ilçelere giderek kısırlaştırma desteği sağlayacak gönüllü hekimlerin aylık düzenli planlaması yapılmalıdır,
- Enfeksiyonlar ve çeşitli hastalıklar ile artan maliyetler gibi olumsuz deneyimler nedeniyle mobil kısırlaştırma sürecinin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir,
- Kısırlaştırmanın yerinde yapılması, belediye personeline ek olarak gönüllü veteriner hekimlerin yerinde destek olması özendirilmelidir,
- Operasyon komplikasyonlarını azaltmak için kaliteli malzeme ve ekipman kullanımı zorunludur,
- Genel anestezi altında kısırlaştırma yapılması ve post operasyon sürecine hassasiyet gösterilerek hastalıkların önüne geçilmesi sağlanmalıdır,
- Köpeklerin en yoğun olduğu bölgelerde kısırlaştırma merkezleri kurulmalıdır,
- Özellikle kırsal alanda popülasyonun kontrolsüz artışını önlemek için sahipli köpeklerin de kısırlaştırılmasına özen gösterilmelidir,
- Üretim ruhsatı olmayan kişilerin tespit edilmesi ve kontrollerindeki köpeklerin kısırlaştırılması gereği vardır,
- Veteriner Hekimler Odası öncülüğünde kurulacak gönüllü sisteminde kısırlaştırmaya

destek olacak hekimler için bir veri tabanı oluşturulması ve il bazında kapasitenin tespit edilmesinde fayda görülmektedir,

- En yoğun problemlerin yaşandığı büyük vadilerdeki ortak kesişim alanlarında bulunan sahipsiz köpeklerin ilgili kurumlara yönlendirilmesi ve kısırlaştırılmasında STK'ların desteği sağlanmalıdır,
- Ayrıca, kırsaldaki popülasyon için yer tespitinde jandarmalardan destek alınmasında yarar görülmektedir,
- İlaç tedarikinde Eczacılar Odası ile iş birliği yapılması önem arz etmektedir,
- Esnaf, ticaret ve sanayi odalarından finansman desteği sağlanması için yöntem geliştirilmesinde fayda görülmektedir.

Yönetim ve organizasyon konusuna odaklanan ikinci oturumda cevap aranan sorulara aşağıda yer verilmektedir:

- Bulduğunuz çözümlerin uygulanabilmesi için nasıl bir organizasyona ihtiyaç vardır, nasıl bir yapı oluşturulmalıdır?
- Bu yapının içinde/yönetiminde kimler veya hangi kurumlar olmalıdır?
- Oluşturulan yapıya ve uygulamaya aynı, nakdi veya insan gücü olarak ek kaynaklar nasıl oluşturulabilir?
- Kurduğunuz yapıya ne ad verirsiniz? İsmi belirlerken iletişim, medya ve toplum desteğinin sağlanması konularını mutlaka dikkate alınız.
- Kurguladığınız organizasyon için nasıl bir slogan kullanırsınız?

Kısırlaştırma masasında kurulacak yapının yönetim ve organizasyonu konusunda geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- İl Belediyesi çatısı altında ve liderliğinde ilçe belediyeleriyle birlikte bir yapı kurulmalıdır,
- Belediyelere, operasyon ve koordinasyonda; STK'lara denetim, gönüllü işler ve yardım kampanyalarında; kamu kurumlarına denetim, alan tahsisi ve personel istihdamında; Veteriner Hekimler Odasına veteriner hekim veri tabanı ve gönüllü desteğinde rol verilmesi yerinde olacaktır,
- Muhtarlar, kırsalda ve merkezde tespit ve yönlendirme; Baroya, denetim ve savunuculuk; Meslek odalarına, finansman; Valilik ve Kaymakamlıklara, denetleme, takip, koordinasyona destek ve toplumu bilgilendirme; Millî Eğitim Bakanlığına, okullarda bilinçlendirme seminerleri ve eğitimler düzenlenmesi ve Eczacılar Odasına ilaç desteği başlıklarında görevler düşmektedir,
- Küçük ilçelerde sivil toplum ve kamu kurumları kapasitesinin eksikliği nedeniyle kurulacak yapıda muhtarlar ve köylülere önemli rol verilmesinde fayda vardır,
- İl bazında yardım kampanyaları düzenlenerek ve ünlüler aracılığıyla gönüllü desteklerin artırılması gerekmektedir,
- Sosyal medya aktif kullanılmalı ve düzenli duyurular ile destek talep edilmelidir,
- Meslek odalarından, özel sektörden ve STK'lardan insan gücü desteği ve finansal destek mutlaka sağlanmalıdır,
- "Her canlı için yaşam hakkı" sloganı önerilmektedir.

3.2. Sahiplendirme Masası

Sahiplendirme masasının ilk oturumunda katılımcılara yöneltilen sorular şu şekildedir:

- Sahiplendirmenin artması için nasıl bir savunuculuk, kampanya vb. faaliyetler yürütülecektir?
- Sahiplendirme konusunda sivil toplum örgütleri meslek odaları ve gönüllülerle nasıl bir iş birliği geliştirilebilir?
- Sahiplendirme sayılarının artırılması için hayvan sahiplenene ne gibi destekler veya teşvikler sağlanabilir?
- Kurumların hayvan sahiplenmesi nasıl sağlanabilir?
- 5 yıl içinde nasıl bir sahiplendirme planı öngörülmektedir?

Sahiplendirmenin artması konusunda geliştirilen öneriler aşağıda özetlenmektedir:

- Vatandaşlar sahiplendirme hakkında bilgilendirilmeli ve kısırlaştırma, kuduz aşısı gibi konularda destek sağlanmalıdır,
- Muhtarların (yerel kanaat önderlerinin) sahiplendirme konusunda önderlik etmesi önemlidir,
- Kaymakamlıkların, Tarım İlçe Müdürlüğü eli ile sahiplendirme konusunu direktif olarak iletmesi etkili bir seçenek olabilecektir,
- Apartmanların hayvan sahiplenmesi muhtarlar ve belediyeler aracılığı ile teşvik edilmelidir,
- Belediyeler, esnaflara yönelik proje geliştirme ve teşvik mekanizmaları aracılığıyla yerel esnafın sahiplenme bilincini artırmalıdır,
- Belediyeden alınan hizmetlerde ayrıcalık veya mama, aşı desteği gibi uygulamalarla sahiplendirme kampanyaları güçlendirilmelidir,
- Sahiplendirmenin temel ruhu olan gönüllülük kavramına ilköğretimden itibaren her eğitim düzeyinde yer verilmeli ve billboard gibi kamusal reklam alanlarıyla farkındalık artırılmalıdır,
- İyi örnekler aktif sosyal medya kullanımı ile görünür hale getirilmelidir,
- Gönüllüler, okullara hayvan sevgisi konularında eğitim vermeli; kamu spotları oluşturulmalı ve her yaştan insana ulaşılabilmesi için TV'ler aktif şekilde kullanılmalıdır,
- Sahiplenmeyi artırmak için inanç açısından merhamet konusu işlenmelidir,
- Hayvan sahiplenmeyi azaltıcı etkisi olan Kat Malikleri Yasası, kısırlaştırılmayan hayvanların sahiplendirilmesine mâni olan (yavrular için) diğer düzenlemeler ve gerekirse bütün mevzuat taranarak veteriner hekimler öncülüğünde sahiplendirmeyi kolaylaştırıcı düzenlemeler hazırlanmalıdır,
- Sahiplenme konusunda danışmanlık hizmeti verilmelidir,
- Tedbir amaçlı yapılan kuduz aşısı vb. sağlık uygulamalarının istatistiklerinin sahiplenme isteğini azaltacağı düşüncesinden hareketle bu tip istatistiklerin olumsuz etkilerinin arındırılması için insan sağlıkçıların desteği alınmalıdır,
- Kamunun resen sahiplenmesi gereken rehabilitasyon gerekli hayvanlar için konunun tekrar değerlendirilmesi ve rehabilitasyon için özel eğitilmiş personele özel hizmet verilecek ayrı alanlar oluşturulması gereği vardır,
- Kamunun, STK'ların ve gönüllülerin elindeki imkanları ve envanteri etkili şekilde organize etmesi gerekmektedir,
- Butik barınakların oluşumunda tüm paydaşların iş birliğine ihtiyaç vardır,
- Yetki sahibi olan belediyelerin ve ilçe tarım müdürlüklerinin barınak kurmak isteyen STK'lara ve gönüllülere toplu sahiplenmeler için gerekli desteği vermesi ve altyapı teşvikleri sağlanması önemlidir,
- Veteriner Hekimler Odasının, imkanlar ölçüsünde sahiplendirilmiş hayvanlara aşı-

bakım-kısırlaştırma destekleri vermesinde yarar görülmektedir,

- STK'lar ve gönüllüler tarafından toplu barınaklar kurulabilmesi için yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi gereği vardır,
- Sahiplenilen hayvanların takibi için meslek odaları ve gönüllüler ile birlikte ayrı bir çalışma yapılmasında ve denetim sürecinin yeniden düzenlenmesinde fayda görülmektedir,
- Sahiplendirme sözleşmesinin caydırıcılığının gözden geçirilmesi gerekmektedir,
- Sahiplendirme sayılarının artırılması için hayvan sahiplenene mama, kulübe, yaşam alanlarının düzenlenmesi, aşı, kısırlaştırma, tedavi, periyodik takip vb. konularda belediye sübvansiyonları sağlanması önem arz etmektedir,
- Sahipli hayvanlara destek verilmesine mâni olan yasal düzenlemelerin değişmesi için girişimde bulunulması ve vergi indrimi gibi teşvikler konulması gereği vardır,
- Gerekli yasal düzenlemeler olgunlaştıktan sonra sahiplendirme planı öngörüsü yapılması gerekmektedir.

Sahiplendirme masasının ikinci oturumunda katılımcılara yöneltilen sorulara aşağıda yer verilmektedir:

- Bulduğunuz çözümlerin uygulanabilmesi için nasıl bir organizasyona ihtiyaç vardır, nasıl bir yapı oluşturulmalıdır?
- Bu yapının içinde/yönetiminde kimler veya hangi kurumlar olmalıdır?
- Oluşturulan yapıya ve uygulamaya aynı nakdi veya insan gücü olarak ek kaynaklar nasıl oluşturulabilir?
- Kurduğunuz yapıya ne ad verirsiniz? İsmi belirlerken iletişim, medya ve toplum desteğinin sağlanması konularını mutlaka dikkate alınız.
- Kurguladığınız organizasyon için nasıl bir slogan kullanırsınız?

Sahiplendirme masasında kurulacak yapının yönetimi ve organizasyonu için geliştirilen fikirler aşağıda özetlenmektedir:

- TEMA, KIZILAY benzeri, ilgili STK, kamu kurumu ve gönüllülerin içinde olacağı bir çatı örgütün aktif hale getirilmesi önerilmektedir,
- Sahiplendirme konusunun her aşamasının izlenebileceği çevrimiçi sistemler ve veri tabanları oluşturulmasında yarar görülmektedir,
- Meslek odası ve STK temsilcilerinin kendileri tarafından seçileceği bir yapı oluşturulmalı ve temsilde adalet sağlanmalıdır,
- İlgili STK'ların bağış yolu ile elde ettiği gelirlerin tek bir çatı organizasyonda konsolide edilerek etkin bir bütçe yöntemiyle harcanması gereklidir,
- Benzer bir konsolidasyonun insan gücünün kullanımında da sağlanması gerekmektedir.
- Kamu kurumlarının verebileceği teşviklerle yapı ve organizasyon desteklenmelidir,
- Denetim için şeffaf bir sistem üzerinde çalışılmalı; iç denetim, kamu denetimi, bağımsız denetim gibi mekanizmalar kurulmalıdır,
- Sahiplendirme masasında “Yaşamak İçin Yaşat”, “Dünyayı Sevgi Kurtaracak”, “Bir Nefes Bin Can”, “Yaşamak Haktır”, “Sev Yaşat”, “Sevgi Yaşatır” sloganları öne çıkmıştır.

3.3. Yakalama Masası

Yakalama masasının birinci oturumunda cevap aranan sorular aşağıda yer almaktadır:

- Yakalama ve toplama konusunda sivil toplum, meslek odaları ve gönüllüler ile nasıl bir iş birliği sağlanabilir?
- Bir yakalama ekibi kaç personelden oluşmalıdır, hangi eğitimler, teçhizat araç ve gereçler gereklidir. Alternatif yakalama şekilleri neler olabilir?
- Bir toplama ekibi günde kaç köpek toplayabilir? Bu sayı nasıl artırılabilir?
- Hangi köpekler yakalanmalıdır? Hangi bölgelere öncelik verilmelidir? Yasal düzenleme ile uygulama arasında farklılıklar nelerdir?
- Köylerdeki ve kırsaldaki köpeklerin yakalanıp toplanması için İlçe Belediyeleri neler yapabilir?

Yakalama Masasında bu sorulara geliştirilen öneriler aşağıdaki gibidir:

- Belediye yetkililerinin hayvan severler ile iş birliği halinde çalışması ve hayvanlara hali hazırda bakan gönüllülere/ hayvan severlere sürekli bilgi verilmesi önemli görülmektedir,
- Yakalama hizmetinde mahalle bazlı sorumluların belirlenmesinde fayda vardır,
- Yakalama ekibinde en az 3 personel ve veteriner hekim olmalıdır,
- Tarım ve Orman Bakanlığı sertifikalı bir yakalama eğitimi modülü oluşturulmalı ve yakalama ve toplama işlemi sertifikaya sahip kişilerce gerçekleştirilmelidir,
- Yakalama ve toplama işleminin gönüllülerin olduğu alanlar ve olmadığı alanlar olarak ayrıştırılmasında yarar vardır,
- Yakalama ve toplama işlemi yapılmadan önce gönüllülerle irtibata geçilerek hayvanların bir bölgede toplanması sağlanmalıdır,
- Yakalama sırasında öncelikle hayvanın boynu kontrol altına alınmalı, alttan destekle sedye eşliğinde yakalama işlemi tamamlanmalıdır,
- Kırsalda anestezi, güvenli yakalama aparatı ve yakalama kafesi kullanılmalıdır,
- Yakalama kafeslerinin büyütülmesi ihtiyacı vardır,
- Hayvanların bir yere toplanıp, kapatılması kesinlikle tolere edilmemelidir,
- Park, bahçe, okul, mezarlık, hastane, kırsal ve ormanlık bölgelerdeki köpeklerin toplanmasına öncelik verilmelidir,
- Kısırlaştırılmamış küpesiz köpeklere, ısırma vakası olanlara, hasta köpeklere, kaza geçmişi olan yaralı köpeklere ve yasaklı ırklara öncelik verilmelidir,
- Kırsalda yaşayan halka düzenli bilgilendirme yapılmalıdır,
- İlçe Tarım Müdürlükleri ile iş birliği geliştirilmelidir,
- Kırsaldaki köpek bırakmalarına karşı foto kapan sistemlerinin geliştirilmesi önemlidir,
- Araçlarda bulunan takip sistemleri hayvan bırakmalarına karşı daha sıkı denetlenmeli, Arvento kayıtları tutulmalıdır.

Yakalama masasında ikinci oturumda yönetim ve organizasyon önerilerine odaklanılmıştır. Sahadaki duruma bakıldığında genel olarak mahalle muhtarlarının sürece hâkim oldukları, bölgelerinde bulunan hayvan sayısını ve bu hayvanları besleyenleri tanıdıkları bilinmektedir. Ayrıca, Tarım ve Orman Bakanlığının kayıtlarında sistematik olmasa da gönüllülere ve baktıkları hayvan sayısına ilişkin bilgiler tutulmaktadır. Belediyeler tarafından da gönüllülerin hangi faaliyetleri yürüttükleri bilinmektedir. Bu bilgiler göz önüne alındığında; bölge gönüllüleriyle iş birliği içinde mahalle komitesi benzeri bir yapı oluşturulmasında fayda görülmektedir. Kurulacak iş birliği yapısında Belediyeden yetkili kişilere, mahalle muhtarlarına, gönüllülere, İlçe Belediyeleri ve Büyükşehir Belediyelerine,

İlçe Tarım ve Orman İşlerine, veteriner hekimlere önemli roller düşmektedir. Oluşturulan yapıya kaynak sağlanabilmesi için proje hazırlanması, AB fonlarından destek alınması, bilgi geliştirme mekanizmaları kurulması gibi seçenekler akla gelmektedir. Kurulacak organizasyona “Mahalle Komitesi” ismi ve “Bana Patini Ver” sloganı önerilmektedir.

3.5. Beslenme Masası

Beslenme masasında aşağıda yer verilen sorular tartışılmıştır:

- Yaklaşık ne kadar mama gerekiyor? Ne kadar mama üretilebilir? (1 köpeğin günlük mama ihtiyacı ne kadar?)
- Çevresel, sürdürülebilir, düşük maliyetli mama üretimi nasıl yaygınlaştırılabilir?
- Mama hammadde konusunda ilçe belediyeleri ve STK’ lar neler yapabilir?
- Mama dağıtımı konusunda ilçe belediyeleri ve STK’lar neler yapabilir?
- Beslenme konusunda ilçe belediyeleri, sivil toplum örgütleri, meslek odaları ve BŞB iş birlikleri neler olabilir?

Sokak hayvanları sorunun en önemli tartışma alanlarından biri olan beslenme konusu Çözüm Arama Çalıştayında en yoğun olarak konuşulan konu olmuştur. Beslenme masasında mama ihtiyacı ve mama üretimi konusunda paylaşılan görüşler ve geliştirilen çözüm önerileri aşağıda yer almaktadır:

- Bir köpeğin günlük mama ihtiyacı ortalama olarak 500 g ve üzeridir. Bu miktar, köpeğin ırkına, cinsine, yaşına ve mevsime bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Örneğin, aktif olan bir köpek ile daha az hareket eden bir köpeğin besin ihtiyaçları farklılık arz edecektir. Ayrıca, büyüyen yavru köpeklerin ve hamile veya emziren dişilerin beslenme ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır.
- ABB, yenilikçi mama üretim tesislerine sahiptir. Bu tesisler günlük olarak 600 g baz alınarak, 12 saat içinde 1/15 ton arası mama üretebilmektedir. Eğer tesisler 24 saat esaslı bir üretim modeliyle çalışıyorsa, bu tesislerin günlük toplam üretim kapasitesi, yaklaşık 4.000 köpek için 3 ton mamayı karşılayabilecek boyuta ulaşabilmektedir. Tesiste bulunan laboratuvar, mamaların kalite kontrol süreçlerini titizlikle yürütmekte; bu sayede üretilen mamaların güvenliği ve besleyiciliği sağlanmaktadır.
- Ankara il sınırları içerisinde toplam köpek sayısının 100.000 olduğu varsayımıyla, mevcut mama üretim kapasitesinin 25 kat artarak günlük ortalama 75 ton olması gerekmektedir. Bu durum, tesislerin tam kapasite ile 24 saat esasına göre çalışmaları halinde mümkün olacaktır. Yeterli üretim kapasitesinin sağlanması, köpeklerin sağlıklı ve dengeli bir beslenme alabilmeleri için kritik bir öneme sahiptir.
- Çankaya ve Çamlıdere belediyelerinde mama üretim tesisi bulunmaması, yerel hayvan sahiplerinin mama temininde sıkıntılar yaşamalarına yol açabilmektedir. Benzer durumda olan bölgelerde, hayvanların düzgün bir şekilde beslenebilmesi için alternatif çözüm yollarının geliştirilmesi önemlidir.
- Diğer yandan, ABB üretimi mevcut mamaların besleyicilik ve sindirilebilirlik değerleri açısından yetersiz olduğu belirtilmektedir. Mama formülasyonunun içeriğinde bulunan protein ve lif oranlarının bilimsel verilere dayanarak optimize edilmesi ihtiyacı dile getirilmektedir. Yüksek kaliteli mama, köpeğin sindirim sisteminin sağlıklı çalışabilmesi için gereklidir. Aynı zamanda içeriğinde yer alan değerli yağlar, mineraller ve vitaminlerin yeterli miktarlarda bulunması, köpeklerin genel sağlık durumu üzerinde olumlu etki yapacaktır.
- Zamanla oluşabilecek zararlı mikroorganizmaların oluşumunu engellemek için, mamaların nem oranının fırınlama sistemi ile düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Ayrıca, beslenme güvenliği açısından mevcut mamaların 1-2 gün içerisinde tüketilmesi zorunludur, zira bu süre zarfında toksik etki yaratabilen maddelerin oluşma riski artmaktadır.

- Mama hazırlanmasında kullanılan malzemeler genellikle kazan dibinde kalan ve kullanılmamış artan yemeklerden oluşmaktadır. Pişen bir yemek soğuduktan sonra ekşime süreci başlamakta; 4 saat sonra tamamen kokuşmakta ve 6 saat sonra bakteri üretmeye başlamaktadır. Bu nedenle, üretim aşamasında soğuk zincir koşullarının titizlikle uygulanması ve taşımada gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.
- Son olarak, köpeklerin beslenmesinin önemli bir parçası olan su ihtiyacı için, imkânı olmayan yaşam alanlarına belediyeler tarafından gerekli takviyelerin yapılması kritik öneme sahiptir. Su hem sağlık hem de genel yaşam kalitesi açısından hayati bir unsurdur ve yeterli su temini sağlanmadığı takdirde köpeklerin sağlığı ciddi risk altına girebilmektedir.

Beslenme masasında çevresel, sürdürülebilir ve düşük maliyetli mama üretimi konusunda önemli bilgiler paylaşılmış ve öneriler geliştirilmiştir. Sürdürülebilir köpek maması üretimi hem sokak hayvanlarının sağlığını desteklemek hem de çevresel kaynakları koruyarak maliyetleri düşürmek adına büyük önem taşımaktadır. Belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) iş birliği içinde bu süreci başarılı bir şekilde yürütmesi mümkündür. Mama üretiminin temel adımları aşağıda yer almaktadır:

1. Mevsimsel Şartlar ve Üretim Planlaması

Mevsimsel Hammadde Kullanımı: Hammadde seçiminde mevsimsel kaynaklardan yararlanarak üretim planlanabilir. Örneğin, yazın daha düşük maliyetli tahıllar kullanılırken, kış aylarında daha besleyici ve yüksek enerjili içeriklere geçilebilir.

Hızlı Teslimat: Üretilen köpek mamalarının mevsim şartlarına göre zamanında dağıtımı sağlanmalıdır. Belediyeler, bu süreçte lojistik destek vererek mamaların kısa sürede ihtiyaç bölgelerine ulaştırılmasını organize edebilir.

2. Beslenme İhtiyaçlarına Göre Üretim Çeşitlendirilmesi

- Yavru Köpekler İçin Yüksek Proteinli Mama: Yavru köpeklerin sağlıklı büyümesi için protein oranı yüksek mamalar gereklidir. Bu mamalarda, kas gelişimini destekleyecek kaliteli protein kaynakları kullanılmalıdır.

- Kısırlaştırılmış Köpekler İçin Düşük Kalorili Mama: Kısırlaştırılmış köpekler genellikle daha düşük metabolizmaya sahip olduklarından, onların kilo kontrolünü sağlamak için düşük kalorili mamalar üretilmelidir. Ayrıca genel sağlıklarını desteklemek için dengeli besinler eklenmelidir.

- Standart uygulama olarak tüm köpeklerin kısırlaştırıldığı varsayıldığında, mama içeriği bu faktöre göre şekillendirilecektir. Ancak, belirli ırklar veya yavru köpekler için besin çeşitlendirmesi de göz önünde bulundurulmalıdır.

3. Kaynakların Geri Dönüşümü ve Toplanması

- **Bayat Ekmek Toplama Noktaları:** Belediyeler, esnaf, okullar, askeriye ve kamu kurumları gibi yerlerden bayat ekmek gibi organik atıkların toplanmasını organize edebilir. Bu atıklar, geri dönüştürülerek mama üretiminde kullanılabilir ve neticede maliyetler düşer ve israf azalır.

- **Organik Gıda Atıkları:** Yerel üreticiler, restoranlar ve marketlerden organik gıda atıkları toplanabilir. Bu atıklar, köpek mamalarının hazırlanmasında kullanılabilecek önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir.

4. Üretim ve Dağıtım Ağı Oluşturulması

- **Yerel Üretim ve İş birlikleri:** Belediyeler, STK'lar ve yerel üreticilerle iş birliği yaparak yerel köpek maması üretim tesisleri kurulabilir. Yerel kaynaklardan ve hammaddelelerden faydalanarak maliyet avantajı sağlanabilir.

- **Gönüllü Ağları:** STK'lar aracılığıyla yerel gönüllüler, mama üretimi ve dağıtım süreçlerine dahil edilebilir. Bu ağlar, mamaların düzenli olarak toplanması ve ihtiyaç noktalarına ulaştırılmasına yardımcı olur.

- **Yerel Dağıtım Sistemleri:** Köpek mamalarının düzenli dağıtımı için belirli toplama ve dağıtım noktaları oluşturulabilir. Belediyeler bu noktaların lojistiğini yönetebilir ve topluluk desteğini sağlayabilir.

5. Çevre Dostu Hammadde Kullanımı

- **Alternatif Protein Kaynakları:** Böcek proteinleri gibi düşük maliyetli ve çevresel olarak sürdürülebilir protein kaynakları kullanılabilir. Bu uygulama, hem mama kalitesini artırır hem de maliyetleri düşürür.

- **Yerel Hammaddelerin Kullanımı:** Yerel çiftliklerden alınan fazla ürünler veya geri dönüştürülebilir organik malzemeler, köpek mamalarının hammaddesi olarak değerlendirilebilir. Bu sayede, çevreye daha az zarar verilirken yerel ekonomiye de katkı sağlanır.

6. Kamu-Özel Sektör İşbirlikleri ve Finansman

- **Belediye ve Devlet Teşvikleri:** Çevre dostu üretim süreçlerini teşvik etmek için belediyeler ve devlet kurumları vergi indirimi veya teşvikler sağlayabilir. Bu teşvikler, hem maliyetlerin düşmesini hem de projelerin sürdürülebilir olmasını sağlar.

- **STK Bağış Kampanyaları:** STK'lar, sürdürülebilir mama üretimi projelerini desteklemek için bağış kampanyaları düzenleyebilir. Bu bağışlar, üretim tesislerinin kurulmasına ve dağıtım ağlarının geliştirilmesine yardımcı olabilir.

7. Pilot Projeler ve Genişletilebilirlik

- **Pilot Uygulamalar:** İlk aşamada, köpek maması üretimi ve dağıtım için küçük çaplı pilot projeler başlatılabilir. Bu projeler, yerel başarıya göre genişletilerek farklı bölgelere yayılabilir.

- **Ölçeklenebilirlik:** Başarıya ulaşan pilot projeler, şehir genelinde veya ulusal ölçekte yaygınlaştırılabilir. Ayrıca bu model, diğer hayvan türleri için de uyarlanabilir.

Bu bütünleşik yaklaşım, belediyeler ve STK'lar arasında işbirliği sağlayarak hem çevreyi koruyan hem de maliyetleri azaltan etkili bir mama üretim ve dağıtım süreci oluşturabilir.

Satın alınacak köpek mamalarının dünya standartlarına uygun şekilde üretilmesi ve ihale şartnamelerinin bu doğrultuda hazırlanması, sokak hayvanlarının sağlıklı beslenmesi açısından kritik rol oynamaktadır. Bu süreçte dikkat edilmesi gereken bazı önemli noktalar vardır:

1. İhale Şartnamelerinde Besin Değerlerinin Standart Hale Getirilmesi

- **Dünya Standartlarına Uygunluk:** İhale şartnamelerinde, uluslararası beslenme standartlarına uygun olarak belirlenmiş protein, lif, vitamin ve mineral oranları açıkça belirtilmelidir. Bu standartlar, köpeklerin yaş, cins ve sağlık durumlarına göre belirlenen beslenme ihtiyaçlarına göre oluşturulmalıdır.

Örneğin:

- **Protein Oranı:** Yavru köpekler için yüksek protein oranı (minimum %22-25) gereklidir, yetişkin köpekler için ise bu oran %18-22 arasında olmalıdır.
- **Lif ve Karbonhidrat:** Sindirim sistemine uygun miktarlarda lif (%3-5) ve dengeli karbonhidrat içeriği sağlanmalıdır.
- **Vitamin ve Mineral:** A, D, E vitaminleri ve kalsiyum, fosfor gibi mineraller, özellikle büyüme ve kemik gelişimi için önemlidir.

- Yaşam Alanına Göre Besin Değerleri: Köpeklerin yaşadıkları çevresel koşullar (sokakta yaşayanlar, barınakta olanlar vb.) göz önünde bulundurularak besin değerlerinin standardize edilmesi gerekir. Örneğin, soğuk iklimlerde yaşayan köpekler için daha fazla enerji veren mamalar tercih edilmelidir.

2. Sağlıksız ve Sertifikasız Üreticilerden Tedarik Yapılmaması

- **Merdiven Altı Üreticilere Karşı Koruma:** İhale şartnamelerinde, sağlıksız ve sertifikasız üreticilerden mama tedarik edilmemesi konusunda katı kurallar belirlenmelidir. Bu üreticilerden alınan mamalar, hem hayvan sağlığını tehlikeye atabilir hem de kalitesiz içerikler kullanılarak besin değeri açısından yetersiz olabilir.

- **Sertifikalı Üreticilerle Çalışma:** Yalnızca sertifikalı ve belirli kalite standartlarına sahip üreticilerden mama tedarik edilmesi zorunlu hale getirilmelidir. Üreticilerin, Tarım ve Orman Bakanlığı gibi resmi kurumlarca onaylanmış sağlık ve kalite belgeleri olmalıdır.

3. Kamu İhale Kanunu ve Üretici Belirleme Süreci

- **4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'na Uygunluk:** Kamu ihale kanununa göre ihale süreçlerinde ürün ya da üreticinin önceden işaret edilmesi yasaktır. Ancak şartnamelerde ürünlerin taşınması gereken besin değerleri, kalite standartları ve sertifikasyon koşulları açıkça tanımlanarak ihale sürecine dahil edilebilir.

- **Objektif ve Şeffaf Süreçler:** Tüm ihale süreci, şeffaf ve objektif olmalı, sadece en

düşük fiyat değil, kalite ve sağlık kriterlerine göre de değerlendirme yapılmalıdır. Bu sayede, hayvan sağlığını tehlikeye atmayacak kaliteli mamaların temin edilmesi sağlanır.

4. Üniversitelerden ve Uzmanlardan Destek Alınması

- **Veteriner Fakülteleri ile İş birliği:** Üniversitelerin veteriner fakülteleri ve hayvan besleme kürsüleri, ihale şartnamelerinin hazırlanması ve satın alınacak mamaların besin değerlerinin belirlenmesi sürecinde bilimsel destek sağlayabilir. Bu işbirlikleri, köpeklerin ihtiyaç duyduğu optimal besin maddelerinin doğru şekilde tespit edilmesine yardımcı olur.

- **Besin Değerlerinin Denetlenmesi:** Üniversitelerin ve uzmanların desteğiyle, satın alınan mamaların analizleri yapılabilir. Bu analizler, mamaların ihale şartnamelerinde belirtilen standartlara uyup uymadığını kontrol etmek için önemlidir. Laboratuvar testleri, protein, yağ, vitamin, mineral ve lif oranlarının kontrolünü sağlayarak kaliteyi garanti altına alır.

5. Satın Alma Sürecinin Denetlenmesi

- **Düzenli Denetim ve Raporlama:** Belediyeler, satın alınan mamaların kalitesini düzenli olarak denetlemek için bir denetim mekanizması kurmalıdır. Mamaların uygun şekilde saklanıp dağıtıldığından ve tedarik zincirinin güvenilirliğinden emin olunmalıdır.

- **Şeffaf Raporlama:** STK'lar ve yerel yönetimler, satın alınan mamaların analiz sonuçlarını ve kalitesini halka açık bir şekilde raporlayarak şeffaflığı sağlayabilir.

Bu yaklaşımlar, dünya standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenilir köpek mamalarının tedarik edilmesini sağlayarak sokak hayvanlarının refahını artıracak ve uzun vadede daha sürdürülebilir bir beslenme süreci oluşturacaktır.

Köpek maması dağıtımı, sokak hayvanlarının düzenli ve sağlıklı beslenmesi açısından hayati öneme sahiptir. İlçe belediyeleri ve STK'lar, dağıtım sürecinde birlikte çalıştığında daha etkili bir dağıtım ağı kurulması mümkündür. Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından oldukça iyi işleyen bir besleme ve dağıtım hizmeti sunulmaktadır. İlçe belediyeleri ve STK'lar bu süreçte aşağıda yer verildiği gibi çok önemli katkılarda bulunabilirler:

1. İlçe Belediyeleri ile ABB Arasında Koordinasyon

- **İlçe Belediyelerinin ABB'ye Destek Vermesi:** ABB, 25 ilçede mama dağıtımını üstlenmiş durumdadır, ancak bazı durumlarda ulaştırmada zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu noktada ilçe belediyeleri, ABB'nin dağıtım süreçlerine lojistik destek sağlayarak besleme bölgelerine mama ulaştırılmasını hızlandırabilir.

- **Ulaşım Problemlerinin Giderilmesi:** İlçelerde yaşanan ulaşım sıkıntılarını çözmek adına, ilçe belediyeleri yerel yollar ve ulaşım ağları konusunda ABB'ye destek olabilir. Mama dağıtımı yapılacak alanlara daha hızlı ve etkili erişim sağlanması için ilçe bazlı lojistik planlar yapılabilir.

2. Taleplerin Etkin Şekilde Yönetilmesi

- **STK ve Vatandaş Taleplerinin İlçe Belediyelerine İletilmesi:** STK'lar ve vatandaşlar, mama dağıtımı veya besleme ihtiyaçlarını doğrudan ilçe belediyelerine iletebilir. İlçe belediyeleri, bu talepleri düzenli bir şekilde ABB'ye bildirebilir ve taleplerin karşılanması

sürecinde ilçe belediyeleri aracı olabilir.

- **153 İstek Hattı Üzerinden Taleplerin Takibi:** ABB'nin e-pati uygulaması üzerinden taleplerin ulaşmasında bazen sorunlar yaşanabilmektedir. Bu gibi durumlarda, 153 istek hattı daha güvenilir bir seçenek olarak akla gelmektedir. İlçe belediyeleri, vatandaşlara ve STK'lara 153 istek hattının kullanımını teşvik edebilir ve bu süreçte yaşanabilecek olası iletişim problemlerini minimize edebilir.

3. İlçe Belediyelerinin Yerel Dağıtım Ağlarını Kurması

- **Yerel Besleme ve Dağıtım Ağları:** İlçe belediyeleri, kendi sorumluluk alanlarında bir besleme ve dağıtım ağı kurabilir. ABB'den alınan mamaların düzenli olarak belirlenen noktalara ulaştırılması sağlanabilir. Bu süreçte STK'lar ve gönüllülerle işbirliği yapılarak dağıtım noktalarına ulaşım kolaylaştırılabilir.

- **Gönüllü Katılımı ve STK İş birliği:** STK'lar ve gönüllüler, ilçe belediyeleriyle işbirliği içinde mama dağıtım sürecine katılabilir. Gönüllüler ve yerel topluluk üyeleri, belirli besleme noktalarında ilçe belediyelerinin yönlendirmesiyle köpeklerin düzenli beslenmesine yardımcı olabilir.

4. Barınakların Rolü ve Dağıtım Planlaması

- **Barınaklarda Beslenmenin Önceliklendirilmesi:** İlçe belediyeleri, barınaklardaki köpeklerin düzenli beslenmesi için yeterli mamanın bulunmasını sağlamak adına ABB ile koordineli bir çalışma yürütebilir.

- **Yerel Barınaklarla Koordinasyon:** İlçe belediyeleri, barınaklarla düzenli bir iş birliği içinde çalışarak, mama ihtiyacını karşılayabilir ve mama stoklarını sürekli güncel tutabilir. Beslenme süreçlerinde barınak çalışanlarına ve gönüllülere yardımcı olacak organizasyonlar yapılabilir.

5. Dijital ve Fiziksel İletişim Kanallarının Güçlendirilmesi

- **E-Pati Sisteminin İyileştirilmesi:** ABB'nin e-pati uygulaması üzerinden talepler bazen iletilmiyor veya sistemsel problemler yaşanıyor. Bu sorunların giderilmesi adına ABB ile ortak bir çalışma yapılabilir ve dijital sistemlerin daha verimli çalışması sağlanabilir.

- **Alternatif İletişim Kanalları:** İlçe belediyeleri, taleplerin iletilmesi ve takip edilmesi süreçlerinde vatandaşlara alternatif iletişim kanalları sunabilir. Örneğin, ilçe belediyelerine ait çağrı merkezleri, yerel şikayet ve istek hatları kullanılabilir. Bu sayede vatandaşların talepleri hızlı bir şekilde ABB'ye iletilebilir ve süreç etkinleştirilir.

6. Taleplerin ve İhtiyaçların Takip Edilmesi

- **Düzenli İhtiyaç Analizi:** İlçe belediyeleri, STK'lar ve gönüllülerle iş birliği yaparak, sokak hayvanlarının bulunduğu bölgelerde düzenli bir ihtiyaç analizi gerçekleştirebilir. Mama dağıtımı yapılacak alanların güncel durumu takip edilerek besleme ihtiyaçları belirlenebilir. Bu analizler doğrultusunda ABB'ye yapılacak mama talepleri optimize edilebilir.

İlçe belediyeleri ve STK'lar, etkili bir koordinasyon ve işbirliği ile köpek maması dağıtım

sürecini daha verimli hale getirebilir. Özellikle ulaşım problemlerinin çözülmesi ve taleplerin etkin yönetilmesi, sokak hayvanlarının düzenli beslenmesini sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

İlçe belediyeleri, sivil toplum örgütleri (STK), meslek odaları ve büyükşehir belediyeleri (BŞB) arasında kurulacak iş birlikleri, sokak hayvanlarının sağlıklı ve düzenli beslenmesini sağlamak için kilit rol oynamaktadır. Bu iş birliklerinin etkinleştirilebilmesi, mama bağışlarından lojistiğe, bilinçlendirme kampanyalarından gönüllü çalışmalara kadar birçok alanda güç birliği gerektirmektedir. Aşağıdaki başlıklarda bu işbirliğinin işleyişi detaylandırılmaktadır:

1. Mama Bağışları ve Gönüllü Destek

- **Gönüllü Vatandaş Bağışları:** Gönüllü vatandaşlar, mahalle muhtarlarına mama bağışları yapabilir. Mahalle muhtarları, bu mamaları ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak üzere ilçe belediyelerine veya doğrudan STK'lara iletebilir. Bu süreç, mahalle bazlı bir dayanışma ağı kurularak organize edilebilir.

- **Muhtarlar ve Mahalle Temsilcileri Aracılığıyla Dağıtım:** Muhtarlar, mahallelerde ihtiyaç analizini yaparak, mama ihtiyacı olan bölgelere en hızlı şekilde dağıtımı sağlayabilir. Bu da ilçe belediyelerinin üzerindeki yükü hafifletecektir.

2. STK ve Meslek Odaları ile Ortak Kampanyalar

- **Mama Bağışı ve Toplama Kampanyaları:** STK'lar, meslek odaları ve ilçe belediyeleri, ortak mama bağış kampanyaları düzenleyebilir. Meslek odaları, üyeleri arasında bilinçlendirme yaparak sokak hayvanlarına mama bağışı çağrısında bulunabilir. Bu kampanyalar, mama toplama merkezleri veya online bağış platformları aracılığıyla yürütülebilir.

- **STK ve Gönüllü Organizasyonları:** STK'lar, gönüllülerle birlikte mahallelerde mama dağıtımı yapabilir. İlçe belediyeleri bu organizasyonlara lojistik destek sağlayabilirken, meslek odaları da finansal destek veya mama bağışında bulunabilir. Örneğin, Veteriner Hekimler Odası, beslenme konusunda bilgi ve kaynak sağlayabilir.

3. Bilinçlendirme ve Eğitim Çalışmaları

- **Eğitim ve Bilinçlendirme Kampanyaları:** Belediye ve STK'lar, meslek odaları ile birlikte sokak hayvanları için sağlıklı beslenme, doğru mama seçimi ve su temini gibi konularda bilinçlendirme çalışmaları yapabilir. Bu eğitimler, okullarda, mahallelerde ya da meslek odaları aracılığıyla yaygınlaştırılabilir.

- **Veteriner Hekimlerden Destek:** Veteriner hekimler odası, hayvanların beslenme ihtiyaçlarına yönelik eğitimler ve seminerler düzenleyerek vatandaşları ve gönüllüleri bilgilendirebilir. Bu çalışmalar, mama bağışında bulunan bireylerin bilinçli şekilde hareket etmelerine yardımcı olacaktır.

4. Büyükşehir Belediyesi ile Koordinasyon

- **Mama Dağıtımında Lojistik Destek:** İlçe belediyeleri, BŞB'nin yürüttüğü mama dağıtım operasyonlarına lojistik destek sağlayabilir. Özellikle ulaşım ve dağıtım noktalarının belirlenmesi konusunda ilçe belediyelerinin yerel bilgi ve kaynakları kullanılarak dağıtım süreci hızlandırılabilir.

- **İlçe Taleplerinin Koordinasyonu:** İlçelerden gelen mama taleplerinin BŞB'ye iletilmesi ve dağıtım planlamasının yapılması noktasında bir koordinasyon ağı kurulabilir. STK'lar, vatandaşlar ve muhtarlar taleplerini ilçe belediyelerine iletebilir, ilçe belediyeleri de BŞB'ye bu talepleri ileterek sürecin daha etkin işlenmesini sağlayabilir.

5. Gıda İsrafının Önlenmesi ve Değerlendirilmesi

- **Esnaftan ve Restoranlardan Artan Gıda Toplama:** İlçe belediyeleri, STK'lar ve meslek odaları (örneğin, lokantacılar odası) iş birliği ile restoranlardan ve fırınlardan artan yemek ve bayat ekmek toplanarak hayvanlar için besleyici mama üretiminde kullanılabilir. Bu bağlamda, belediyeler lojistik ve toplama organizasyonu sağlarken, STK'lar ve meslek odaları gönüllü organizasyonlarını yönlendirebilir.

- **Gıda Bankalarıyla Ortaklık:** Artan gıda veya kullanılmayan yiyeceklerin toplanarak hayvan mamalarıyla birleştirilmesi için gıda bankalarıyla ortak projeler yürütülebilir. Bu iş birliği, hem atıkların azaltılmasına hem de hayvanların beslenmesine katkı sağlayacaktır.

6. Su Temini ve Erişimi

- **Su Noktalarının Oluşturulması:** Mama dağıtımının yanı sıra, ilçe belediyeleri ve STK'lar iş birliği yaparak mahallelerde su noktaları oluşturabilir. Özellikle yaz aylarında hayvanların susuz kalmaması için bu su noktaları, gönüllüler ve vatandaşlar tarafından düzenli olarak doldurulabilir.

- **Geri Dönüşümlü Su Sistemleri:** İlçe belediyeleri, BŞB ile birlikte geri dönüştürülebilir su toplama sistemleri kurarak, özellikle yağmur suyunu kullanarak sokak hayvanları için su temin edebilir. Bu sistemler, hem maliyetleri düşürecek hem de su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlayacaktır.

7. Yerel Gönüllü Ağı Kurulması

- **Mahalle Gönüllü Ağları:** İlçe belediyeleri, STK'lar ve muhtarlar iş birliği ile mahallelerde gönüllü besleyicilerden oluşan ağlar kurulabilir. Bu gönüllüler, mama dağıtımının yanı sıra su temini ve besleme noktalarının kontrolü konusunda da belediyelere ve STK'lara destek olabilirler.

Bu iş birlikleri, sokak hayvanlarının sağlıklı ve düzenli beslenmesi için sürdürülebilir bir çözüm sağlayacaktır. İlçe belediyeleri, STK'lar, meslek odaları ve BŞB'nin güç birliği yaparak organize ettiği projelerle, hayvanların refahı artırılabilir ve toplumda bu konuda daha geniş bir bilinç oluşması sağlanabilir.

Ayrıca, köylerde ve tatil yörelerinde, özellikle insan nüfusunun azaldığı dönemlerde (tatil sezonu sonları veya kış ayları gibi), sokak hayvanları yiyecek ve su bulmakta zorluk çekebilir. Bu durum, belediyelerin hayvan refahı için ek sorumluluklar üstlenmesini gerektirir. Bu bağlamda, ilçe belediyeleri ve BŞB, bu bölgelerde düzenli olarak tespit ve dağıtım yaparak hayvanların beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilir. Bu konuyla ilgili detaylı

öneriler aşağıdaki alt başlıklarda yer almaktadır:

1. Tatil Yörelerinde Besleme Programı

- **Mevsimsel Dağıtım Planları:** Belediye ekipleri, özellikle tatil dönemleri sonrasında (örneğin, yazlık bölgelerde kışın) sokak hayvanlarının beslenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere belirli zaman dilimlerinde mama dağıtım programları yapabilir. Nüfusun azalmasıyla yiyecek bulmakta zorlanan hayvanlar için bu tür düzenlemeler hayati önem taşımaktadır.

- **Tatilden Dönen Vatandaşların Bilinçlendirilmesi:** Tatil sezonu sonlanırken, vatandaşlar beslenmeyi sürdüremeyecekleri hayvanları yerel belediyelere veya STK'lara bildirebilir. Bu şekilde belediyeler, kalan hayvanları tespit ederek düzenli mama dağıtımını yapabilir.

2. Kırsal Bölgelerdeki Hayvanlar İçin Dağıtım

- **Köylerdeki Hayvanlar İçin Besleme ve Su Noktaları:** Köylerde yaşayan insanların şehre göçtüğü veya tatil dönemlerinde köyden ayrıldığı dönemlerde, yerel belediyeler bu bölgelerdeki hayvanlar için besleme ve su noktaları oluşturabilir. Özellikle uzak kırsal alanlarda hayvanların beslenme ihtiyacı karşılanmalıdır.

- **Düzenli İzleme ve Tespit:** İlçe belediyeleri, hayvanların bulunduğu köylerde düzenli tespit çalışmaları yaparak, hangi bölgelerde mama ve su ihtiyacının daha fazla olduğunu belirleyebilir. Bu sayede kırsal alanlardaki hayvanlar da düzenli olarak beslenebilir.

3. Köylülerle İş Birliği

- **Yerel Halkın Bilgilendirilmesi ve Katılımı:** Köylerde kalan yerel halk, sokak hayvanlarının beslenmesi konusunda belediyelerle iş birliği yapabilir. Bu iş birliği kapsamında belediyeler, köylülere mama ve su sağlarken, köy halkı beslenme işlemlerini gönüllü olarak gerçekleştirebilir.

- **Gönüllü Besleme Ağı:** Tatil bölgelerinde veya köylerde geçici süreyle ikamet eden vatandaşlar, yerel gönüllü besleme ağlarına katılabilir. Belediye ve STK'lar bu gönüllüleri organize ederek hayvanların düzenli beslenmesine katkı sağlayabilir.

Tatil dönemlerinin sona erdiği veya köylerde insan nüfusunun azaldığı zamanlarda hayvanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için ilçe belediyeleri tarafından yapılacak düzenli besleme ve tespit çalışmaları, bu bölgelerdeki hayvanların hayatta kalmasını sağlayacaktır. Bu sayede sokak hayvanları, özellikle kırsal alanlarda da unutulmamış olacak ve refahları sağlanmış olacaktır.

Beslenme masasının ikinci oturumunda kurulacak yapının yönetim ve organizasyonu için öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler aşağıda özetlenmektedir:

- Mama üretimi için küçük üretim tesislerinin kurulması ile lojistik açıdan avantaj sağlanacaktır. Bu nedenle, her ilçe bazında köpeklerin ve diğer hayvanların ihtiyaçlarının belirlenmesi ve buna göre ölçeklendirme yapılması gereği vardır.
- Çözümün uygulanabilmesi için belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının (STK), kamu kurumlarının, baroların ve odaların yer aldığı geniş katılımlı bir konsey oluşturulması gerekmektedir. Bu konsey, çözümün farklı boyutlarını ele almak üzere alt gruplarla desteklenmelidir. Alt gruplar; yönetim, uygulama, denetim, destek ve mevzuat yapma gibi işlevlere odaklanarak iş bölümü içinde çalışmalıdır. Bu sayede, sürdürülebilir ve etkili bir organizasyon yapısı kurulmuş olacaktır.
- Avrupa Birliği (AB) fonları, Birleşmiş Milletler (UN) fonları gibi uluslararası

kuruluşların hayvan refahı, çevre koruma ve sürdürülebilirlik alanlarındaki fon ve hibe programlarına başvuru yapılmasında yarar görülmektedir. Bu tür programlar, uzun vadeli projeler için mali destek sağlayabilir.

- Gönüllülerin insan gücü olarak destek vermesi büyük bir kaynaktır. Hayvansever topluluklar ve bireyler, zaman ve emeklerini bu yapıya katkı sağlayarak barınakların ve diğer hizmetlerin sürdürülebilirliğini artırabilirler.
- Hayvan hakları ve refahı konusunda faaliyet gösteren dernekler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılmalıdır. Bu kurumlar, hem maddi hem de ayni katkılarda bulunarak sisteme destek sağlayabilir.
- Kurumsal sosyal sorumluluk projeleri kapsamında, şirketlerden nakdi veya ayni destek alınabilir. Ayrıca, mevzuat düzenlemeleri ile barınaklara yapılan bağışların vergiden indirim konusu yapılması sağlanarak, şirketlerin bu alana daha fazla katkı yapması teşvik edilebilir.
- Bağışların ve yardımların vergiden indirim konusu yapılması için mevzuat düzenlemesine ihtiyaç vardır. Bu, özellikle şirketlerin ve bireylerin barınaklara yapacağı nakdi yardımları artıracaktır.
- Ancak, barınakların ticari amaçlı faaliyetlerden uzak durması gerektiği unutulmamalıdır. Barınakların “akçeli işlere” (ticari kazanç) karışmaması ve kedi, köpek satışı gibi faaliyetlerden uzak durması gerekir. Bu tür ticari faaliyetler, hayvan refahı ve koruma amacından sapılmasına neden olabilmektedir.
- Beslenme grubunda isim önerisi olarak “BESLE-SEV” üzerinde durulmuş ve “Onlar Sağlıklı Biz Mutlu”, “Sağlıklı Besinler Mutlu Patiler” sloganları önerilmiştir.

4. ÇALIŞTAY SONRASI ADIMLAR

Çalıştay sonucunda tüm masalarda katılımcılar tarafından büyük oranda görüş birliğine varılan başlıkları aşağıdaki gibi kısaca özetlemek mümkündür:

- Tüm paydaşların dahil olduğu bir yapı kurulmalıdır
- Tüm kaynaklar ortak planlanmalı, koordine edilmeli ve kullanılmalıdır,
- Konunun tüm paydaşları iş birliği içerisinde hareket etmelidir,
- Büyükşehirden muhtarlıklara, semtlere, sitelere kadar dikey koordinasyon sağlanmalıdır,
- Hayvanlar sosyal hayatımızın bir parçası olmaya devam etmelidir,
- Sokaklardaki hayvan popülasyonu kontrol altına alınmalıdır,
- Sokaklarda kalan tüm hayvanlar kısırlaştırılmalıdır,
- Kırsal bölgeler ve şehir merkezleri ayrı ayrı ancak birlikte değerlendirilmelidir,
- Yapılan tüm uygulamalarda hayvan sağlığı ve refahı gözetilmelidir,
- Tüm faaliyetler için bilimsel altyapısı olan standartlar oluşturulmalıdır,
- Her konuda mutlaka uzman desteği alınmalıdır,
- Faaliyetlerin her aşamasında etkili bir denetim mekanizması kurulmalıdır,
- Planlamalar yapılırken lojistik hesaplar dikkate alınmalıdır,
- Maliyetlerin düşürülmesi için çalışma yapılmalı ve girişimde bulunulmalıdır,
- Ölçek ekonomisinin avantajlarından faydalanılmalıdır,
- Her seviye için eğitimler hazırlanmalı ve yaygınlaştırılmalıdır,
- Sokak hayvanları konusu siyaset üstü ele alınmalıdır,
- Sahiplendirme özendirilmeli ve teşvik edilmelidir,
- Kent genelinde kapsayıcı ve etkili kampanyalar yürütülmelidir,
- Gönüllü organizasyonları yapılmalıdır,

- Alternatif finansal kaynaklar geliştirilmelidir,
- Teknoloji ve otomasyon kullanımı artırılmalı ve iyileştirilmelidir,
- Tüm çalışmalar şeffaf yürütülmelidir,
- Sürdürülebilirlik temin edilmelidir.

Bu sonuçlar ve belirlenen çözümler çerçevesinde, sorunun ancak tüm kentin birlikte hareket etmesi ile çözülebileceği anlaşılmıştır. Çalıştayın tamamlanmasının ardından öncelikle çalıştay notlarına dayanılarak hazırlanan toplantı tutanağı katılımcılarla paylaşılacaktır. Katılımcılardan tutanağı dikkatlice incelemeleri ve varsa eksik ve düzeltilecek hususları iletmeleri beklenmektedir. Bu aşamada katılımcılara daha detaylı teknik görüş ve önerileri ile nihai raporda yer almasını talep ettikleri katkılarını iletme imkânı da sunulacaktır. İletilen katkılar sonrasında hazırlanacak Çalıştay Sonuç Raporu, ilk olarak Ankara Kent Konseyinde görüşülecektir. Raporun, izleyen dönemde tüm paydaşlarla paylaşılması ve paydaşların atılan adımlara ilişkin sürekli olarak bilgilendirilmesi hedeflenmektedir. Konuya ilişkin katılımcılığın ve sahipliğin artırılması ve tüm paydaşlara görüşlerini sunma imkânı bulması amacıyla ortak faaliyetler düzenlenecektir. Nihai aşamada ilgili paydaşlarla birlikte kurumsal bir yapı oluşturulmak üzere çalışmalara başlanacaktır.